

УДК: 657.1:658 (477)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Л.І. Полятикіна – к.е.н., доцент

Н.Ю. Бур`ян студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Анотація: Стаття присвячена актуальним питанням формування та обліку доходів та витрат підприємства. Дана тема є досить важливою, бо отримання прибутку є основною метою підприємницької діяльності. Головними факторами, які впливають на формування фінансових результатів (прибутків чи збитків) є доходи та витрати діяльності. У зв'язку з цим постають такі завдання: налагодити систему формування та обліку витрат на підприємстві, знайти резерви для скорочення витрат. У статті наведені різні підходи сутності «витрат» і «доходів» та їх класифікації.

Ключові слова: доходи, витрати, загальновиробничі витрати, база розподілу витрат, визнання доходів і витрат.

Вступ: Дохід будь-якого підприємства забезпечує власників, робітників, а також державу потрібними фінансами. Саме вони надають можливість для подальшого функціонування підприємства та його досконалого розвитку. Доходи безпосередньо впливають на формування відповідного фінансового результату.

Головним показником результату діяльності підприємства може бути збиток або прибуток. Всім відомо, що збиток утворюється завдяки перевищенню витрат над доходами. Саме тому необхідно також дослідити ще одну складову фінансових результатів - витрати.

Ключову роль має аналіз доходів, а також витрат, який надає можливість суттєво вивчити ті фактори, котрі вплинули на формування всі доходів і витрат підприємства. Саме тому базою системи управління повинен бути досконало організований облік витрат. Аналіз витрат і доходів, а також їх облік повинен ґрунтуватися на певних принципах.

Відповідно до цього головним аспектом належним чином організованого обліку стає розроблення досконалої класифікації витрат і доходів для потреб внутрішніх, а також зовнішніх користувачів. Саме вона дає можливість правильно групувати та систематизувати дані про витрати та доходи, які, як відомо є ключовими об'єктами бухгалтерського обліку. А саме класифікація визначає співвідношення елементів та їх взаємозв'язок, визначає методи контролю, обліку, аналізу, планування і моделювання рішень управлінського персоналу. І з цієї причини керівники висувають досить суворі вимоги, що стосуються якості організації, а також ведення обліку витрат і доходів. Цей облік постійно розвивається і покращується з причини вдосконалення методології, техніки і т.д.

Питанням обліку доходів та витрат займалися такі багато науковців: Ф.Ф. Бутинець, М. С. Пушкар, З.В. Задорожний, В.В. Сопко, В.А. Дерій, В.Ф. Палій, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченко, В.П. Пальчук та інші.

Результати та обговорення: Відповідно до П(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи - збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [2].

Оцінка, склад та класифікація доходів наведена в П(С)БО № 15 «Доходи». Згідно цього положення для обліку доходів підприємства використовуються рахунки сьомого класу (з 70 по 78), які накопичуються протягом року та списуються по його закінченню на фінансові результати,

тобто 79 рахунок. Інформація про доходи знаходить своє відображення у фінансовій звітності, зокрема у 2 формі «Звіт про фінансовий результат (про сукупний дохід)». Не дивлячись на те, що доходом є збільшення активу не всі надходження ним визнаються, прикладом може бути попередня оплата за продукцію чи то товари, роботи або послуги, також податки та платежі, які необхідно перераховувати до бюджету і т.д. [5].

Щодо визнаних доходів то їх класифікують за конкретними групами, для зручності їх обліку(рис. 1).

Рис.1. Класифікація доходів

Другою складовою при формуванні фінансового результату є витрати.

Згідно П(С) БО № 16 «Витрати», витрати- це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Згідно цього нормативного документу підприємство в обліковій політиці

зазначає класифікацію та склад витрат, умови їх визнання, рахунки витрат, об'єкти обліку та калькулювання [4].

Що стосується обліку витрат то вони здійснюються по рахункам 9 та 8 класів «Витрати діяльності» та «Витрати за елементами» відповідно. Як і доходи вони списуються щороку на фінансові результати, проте є активними. Відповідно до рахунків 9 класу витрат відносяться «Загальновиробничі». Такими є ті, що включаються у виробничі та стосуються утримання основної та допоміжної галузей підприємства.

Перелік, а також склад змінних та постійних загальновиробничих витрат визначається самою компанією та визначається в керівництві з бухгалтерського обліку через те, що в діючій законодавчій базі немає точного переліку всіх постійних, а також змінних загальновиробничих витрат [6].

Важко визначити, які витрати на технічне обслуговування та управління виробництвом (майстерні, місця розташування) змінюються пропорційно до обсягу діяльності та які не змінюються. Відповідно до цього велика кількість підприємств зовсім не розподіляє змінні або постійні витрати на виробничі витрати, а розподіляє їх загальну суму, використовуючи обрану основу розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного періоду [7].

Саме тому необхідно вдосконалити законодавчу базу, а саме:

- Вдосконалити класифікацію загальновиробничих витрат, які містять оптимальну кількість характеристик, розкрити призначення та економічний зміст витрат, врахувати організаційну структуру та характеристики.

- Деталізувати план обліку з деталями загальновиробничих витрат.

Вибираючи базу розподілу, слід зазначити, що між зміною загальновиробничих витрат та відповідними змінними в базі розподілу існує пропорційна або майже пропорційна залежність.

Загальна сума загальновиробничих витрат (змінна та фіксована), що відноситься до витрат виробництва, поділяється на окремі облікові одиниці. Розподілом витрат є включення загальновиробничих витрат у виробничі витрати, якщо вони не можуть бути безпосередньо приписані продукту. точні виробничі витрати [1].

Обґрунтованість розподілу загальновиробничих витрат важлива для того, щоб точно визначити витрати виробництва.

З огляду на той факт, що зазначені витрати становлять значну частину виробничих витрат, доцільно виділити наступні основні кроки з метою вдосконалення порядку розподілу загальновиробничих витрат:

- локалізація загальновиробничих витрат за зонами відповідальності основної діяльності та допоміжною галуззю;
- розробка відповідних критеріїв групування загальновиробничих витрат за статтями;
- вибір базової та швидкості розподілу загальновиробничих витрат відповідно до областей відповідальності та видів виробництва;
- розробка облікових реєстрів і форм внутрішньої звітності, що відображатимуть особливості функціонування та інформаційні потреби підприємств.

Під час розробки концепції обліку і розподілу загальновиробничих витрат необхідно визначати перш за все, в якій сфері відповідальності вони формуються і яким чином пов'язані з виробничим процесом. [4].

Оскільки основною проблемою обліку загальновиробничих витрат є відсутність чіткої класифікації витрат та організації аналітичного обліку, пропонується систематизувати облік для проведення аналітичного обліку за рахунком 91 «загальні виробничі витрати» з відкриттям наступних субрахунків:

- 911 - «витрати на утримання та експлуатацію виробничих потужностей»;

- 912 - «витрати на обслуговування та експлуатацію виробничих потужностей»;

- 913 - «транспортні витрати»;

- 914 - «витрати на управління виробництвом»;

- 915 - «Інші витрати» .

З метою систематизації розрахунків за загальновиробничими витратами пропонується провести аналітичний розрахунок на рахунку 91 «загальні виробничі витрати» при відкритті нових субрахунків. З метою виправлення точності калькулювання собівартості продукції пропонуються методичні пропозиції щодо розподілу загальних витрат на виробництво постійної та змінної продукції.

Висновки: Спираючись на результати дослідження можемо стверджувати, що формування витрат і доходів, а також їх облік є основою для формування фінансових результатів. Саме тому необхідно налагодити їх чітку систем розподілу витрат, визнання та нарахування доходів у відповідності до основних нормативних документів із застосування існуючих принципів обліку. Однією з головних цілей в діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку, який допоможе забезпечити його розвиток, конкурентоспроможність і відповідну фінансову стійкість та незалежність. Відповідно до цього на підприємствах шукають шляхи до скорочення витрат і резерви економії. Для того, щоб цього досягти необхідно розуміти як саме формуються витрати та як їх правильно обліковувати. Перш за все необхідно вміти правильно класифікувати витрати відповідно до різних видів діяльності.

Що стосується обліку витрат то вони можуть здійснюватися по рахункам 9 та 8 класів «Витрати діяльності» та «Витрати за елементами». Однією із складових Витрат діяльності є «Загальновиробничі витрати». Такими витратами є ті, що включаються у виробничі та стосуються утримання основної та допоміжної галузей підприємства.

Перелік та склад змінних та постійних загальновиробничих витрат визначається самою компанією та визначається в керівництві з бухгалтерського обліку, бо в діючій законодавчій базі немає чіткого переліку змінних та постійних загальновиробничих витрат.

Велика кількість суб'єктів господарювання взагалі не розподіляє змінні або постійні витрати на виробничі витрати, а розподіляє їх загальну суму, використовуючи обрану основу розподілу, виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

Саме тому необхідно вдосконалити законодавчу базу, а саме: вдосконалити класифікацію загальновиробничих витрат, які містять оптимальну кількість характеристик а також деталізувати план обліку з деталями загальновиробничих витрат.

Вибираючи базу розподілу, слід зазначити, що між зміною загальновиробничих витрат та відповідними змінними в базі розподілу існує пропорційна або майже пропорційна залежність. Обґрунтованість розподілу загальновиробничих витрат важлива для того, щоб точно визначити витрати виробництва.

Під час розробки концепції обліку і розподілу загальновиробничих витрат необхідно визначати перш за все, в якій сфері відповідальності вони формуються і яким чином пов'язані з виробничим процесом.

З метою систематизації розрахунків за загальновиробничими витратами пропонується провести аналітичний розрахунок на рахунку 91 «загальні виробничі витрати» при відкритті нових субрахунків. З метою виправлення точності калькулювання собівартості продукції пропонуються методичні пропозиції щодо розподілу загальних витрат на виробництво постійної та змінної продукції.

Список використаних джерел

1. Бутинець Т.А. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза ; за ред. Ф.Ф. Бутинця. - Житомир :

ЖІТІ, 2000. - 672 с.

2. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73
3. Нападовська Л.В. Управлінський облік: підручник / Л.В. Нападовська. - К. : Книга, 2004. - 544 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України N 627 (з1242-13) від 27.06.2013. // Бізнес. - 2013. - № 6.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290.
6. Пошерстник Н.В. Бухгалтерский учет : учебно-практ. пособ. / Н.В. Пошерстник. - СПб. : Питер, 2019. - 416 с.
7. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учёт: управленческий аспект / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер ; перевод с англ. под ред. Я.В. Соколова. - М. : Финансы и статистика, 2018. - 416 с.